

Jumalateenistus Nõos P, 28.07.24 kell 11.00, 9. pühapäev *post Trinitatis*

Lektsioonid: Hb 10:19–25; Lk 12:42–48

Jutlus: Õp 3:27–32

Laulud: 326 (1–3); 215 (1–5, 6); 279 (1–2); 438 (1–3)

Ära keela head neile, kes seda vajavad, kui su käel on jõudu seda teha! Ära ütle oma ligimesele: „Mine praegu ära ja tule teinekord tagasi, küll ma homme annan”, kui sa seda kohe saad teha! Ära kavatse kurja oma ligimese vastu, kui ta elab usaldavalt su juures! Ära riidle ühegi inimesega põhjusega, kui ta ei ole sulle kurja teinud! Ära ole kade mehele, kes on vägivaldne, ja ära vali ühtegi tema teedest, sest pöörane on Issanda meelest jäle, aga õigetega on tema osadus!

Arvan, et kõik inimesed, kes neid õpetussõnu esimest korda kuulevad või loevad, võivad öelda, et nad juba teavad neid. Pole ju vist kellelgi kahtlust, et hädasolijat tuleb kohe aidata, kui tal abi tarvis on; et sind usaldavale inimesele tuleb usaldusega vastata; et teise inimesega pole ilus põhjusega riielda; et jõhkardi endale eekujuks võtmine pole õige.

Hakkasin aga mõtlema, kas mulle on neid õpetussõnu kunagi kodus või koolis õpetatud. Sest niimoodi piiblisõna kuulata, nagu me seda siin kirikus teha saame, minu põlvkonna kodudes ja koolis reeglina ei saanud: seda ei loetud, veel vähem ei õpitud ei enamikes kodudes ega nõukogude koolis. Ja ma kardan, et sama lugu on ka järgneva, praeguste noorte põlvkonnaga – mis siis, et nende kooliharidust ei pärsi nõukogude ateistlik ideoloogia.

Kust me peaksime siis neid asju teadma? Ja ometi, nagu öeldud, me teame neid! Miks see nii on?

Ühe vastuse annab apostel Paulus Rm 2:14j: „Kui paganad, kellel ei ole Moosese Seadust, ometi loomu poolest täidavad Seaduse sätteid, siis ilma Seaduseta olles on nad ise enesele seaduseks, näidates seega, et seadusepärane tegutsemine on kirjutatud nende südamesse; ühtlasi tõendavad seda ka nende südametunnistus ja nende mõtted, mis järgemööda kas süüdistavad või vabandavad neid.“

Paulus tahab niisiis ütelda seda, et ka paganail, ehk neil, kes Pühakirja ei tunne või ei taha tunda, on siiski olemas südametunnistus, mis neile Jumala seadusi teataval määral sisendab. Meie südametunnistus ütleb ju meile, et hädasolijat tuleb kohe aidata, usaldusele tuleb vastata usaldusega, asjata teisega riielda ei tohi ja vägivallatsejat toetada pole õige! Kõik näib siis hästi olevat: meie südametunnistus dikteerib meile kõik, mida elus tarvis teada ja teha ning ei jäta saladusse isegi Jumala seadusi!

Kuid häda on selles, et südametunnistuse kuulamist segab hingevaenlane kurat, kes püüab südametunnistust näidata inimese vaba tahtena. Inimene, kelle südametunnistus talle midagi ütleb, võib ju hingevaenlase mahitusel mõelda, et kui see on minu tahtmine, siis võin ma teha ka vastupidiselt. Muidu mu tahtmine poleks ju vaba!

Ja nii juhtub, et me näeme küll, et keegi on hädas, kuid otsustame, et meil on parajasti kiire või on sekkumine antud olukorras liiga ohtlik. Me näeme küll, et keegi usaldab meid, kuid ta ei meeldi meile eriti ja me kuritarvitame tema usaldust, ise mõeldes, et eks ta üks ebageeldiv tüüp ju olnudki. Me teame küll, et inimesega põhjusega riielda ei tohi, kuid meile tuleb näiteks pähe oma tahtmine riidlemise abil maksma panna: muidu võiks ju meie autoriteet kannatada! Ja vägivallatseja toetamine võib meile siiski olla talutav, näiteks juhul, kui sellega kaasneb meile materiaalne kasu või meie maailmavaade kipub vägivallatseja omaga sarnanema.

Usun, et kui madu kiusas Eevat küsimusega hea ja kurja tundmaõppimisest, siis oli ka mao argument see, et Jumala keeld teatud Eedeni aias kasvava puu vilja maitsta on ainult üks võimalus. Teine, sama vähemalt sama hea võimalus, on seda vilja siiski maitsta, sest see teeb ju targaks! Ning Eeva ja Aadam maitsesidki seda vilja ja kaotasid koha igavikus Jumala juures. Nende südametunnistus ütles neile küll, mis õige on, kuid nad otsustasid selle järgi mitte talitada, sest võimalusi näis olevat veel.

Seega pole inimesel, kes elab pärast igavikust välja heitmist patu meelevalla all oma südametunnistuse järgi, võimalik Jumala seadusi lõpuni järgida.

Siiski, tänu Jumalale, on need südametunnistusse sisestatud käsud ja keelud kõik olemas Piiblis! Ja Piibel on juba hoopis midagi muud kui südametunnistus. Sest see on ühemõtteliselt Jumala sõna, mis teeb kuradi relvituks. Teame ju väga hästi, kuidas Jeesus kõrbekiusatuste loos kuradi just Piibli abil võitis! Seepärast oleks hea, kui me neid Piiblis kirja pandud käskke ja keelde õpiksime ja teaksime. Siis oskaksime õigel hetkel kuradi vingerpussidele vastu astuda ega loodaks üksnes südametunnistusele.

Jõuan oma jutuga selleni, et meenutan: kirik ongi minevikus sellist moraalse ja eetilise kompassi rolli omanud ning päris pikalt on ühiskond kirikut sellises rollis ka tunnustanud. On ju veel minu 19.–20. sajandi vahetusel sündinud vanavanemate põlvkond kiriku kureerimisel koolis õppinud piiblitlugusid, katekismust ja kirikulaule. Rääkimata kaugemaist eelkäijaist, kes neid õppinud juba üle 300 aasta, alates rahvakoolide rajamisest Eesti alale.

Kahjuks on mõnedes eesti kultuuri narratiivis tähtsat kohta omavais kirjandusteostes (nagu nt Oskar Lutsu „Kevade“) sellist moraali ja eetika õppimist Piibli, katekismuse ja lauluraamatu abiga naeruvääristatud, tehes sellega aga kahju eesti rahva vaimulikule tervisele.

Ma ei tea, kas ja kui palju tänapäeva kodudes ja koolihariduses pööratakse tähelepanu moraalile ja eetikale ning kui palju neid rõhutatakse mitte ainult teadmistekogumina, vaid inimelu ja ühiskonna aluskividena. Ent kui mõelda, et juba üle kahe tuhande aasta tagasi peeti vajalikuks Iisraeli juba niigi kõrgreligioosse ühiskonna tarkus talletada Õpetussõnade raamatusse, millest pärineb tänane kirjakoht, siis kui palju enam oleks selline moraal ja eetika õppimine vajalik meie ilmalikustavas ühiskonnas!

Ent kui moraali ja eetika seadusi meie kodudes ja koolis ei õpetata ja loodetakse ainult südametunnistuse peale, siis tekib küsimus, kes seda peaks õpetama? Ega muud pähe ei tulegi, kui et seda peab Piibli abil tegema ikkagi kirik. Kuidas aga seda meie ilmalikustavas ühiskonnas õigesti teha?

Ühest küljest on asi lihtne. Olen nimelt vahel kuulnud, kuidas suhteliselt kirikukauged inimesed kõnelevad kirikust tunnustavalt kui moraaliseaduste õpetajast – samas jättes targu ütlemata, et muu kirikus pakutav ühiskonnale ega neile kui ühiskonna väärkaile liikmeile huvi ei paku. Nad tunnevad ja rõhutavad Moosese Kümme käsku, nagu oleks see midagi, mille kaudu Jumal on inimkonnale oma viimase sõna ütelnud.

Teisest küljest on kirik just sellise ühiskondliku ootuse tõttu raske ülesande ees. Tal tuleb püüda õpetada ühiskonnale Jumala seadusi moraali ja eetika kaudu, sest seda keelt näib ühiskond ja selle haridussüsteem tunnustavat. Samas peab kirik ühiskonnale ja selle haridussüsteemile pidevalt meenutama, et kirik pole viimselt moraaliasutus, vaid õndsusasutus: lisaks käsule tuleb õpetada ka evangeeliumi. Kuid see on juba seotud usuga, mis vaba tahtega inimeste vabas ühiskonnas tundub olevat liig: kellelegi ei tohi oma usku peale suruda ja kirik, kui tal ühiskonnale üldse midagi pakkuda on, peaks piirduma moraali ja eetikaga.

Ja ometi on isiklik suhe Jumalaga ainus võimalus Jumala seadusi siin elus tõeliselt tundma õppida. Jeesus ütleb Mt 16:24: „Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle!“ Tuleb alustada usuteed, seada usk Jumalasse oma elu kandvaks jõuks ning oma elu edasi elada – mis ka ei juhtuks. Kui inimene, vaatamata oma elumuredele, siiski ei lase silmist Jeesuse eeskujul, õnnestub tal Jumala seadusi täita – vaatamata sellele, et tema südametunnistus püüab teda vahel eksitada.

Siinkohal meenub kuulus Jeesuse tähendamissõna halastajast samaarlasest. Mäletame, et raskelt haavatud mehest möödusid kaarega preester ja leviit, kes ei järginud oma südametunnistust (mis neil kahtlemata olemas oli!), vaid vaigistasid selle oma kohustuste tõttu: nad ei tohtinud Moosese seaduse kohaselt surnut puudutada.

Teisest, segarahvusest samaarlane aga, keda Moosese seadus ei kammitsenud, sai tegutseda oma südametunnistuse järgi. Ja ma arvan millegipärast, et Jeesus kõneleb selle loo halastajast samaarlasest, pidades selle samaarlase prototüübiks iseennast. Sest vaid Jeesusel on vabalt, kuradi vingerpussidest sõltumata, võime järgida oma südametunnistust, mis pole ju midagi muud kui Jumala seadused. Ja ta teeb meie aitamisel alati õigeid otsuseid.

Kui aga meie oma elus järgime Jeesust, siis saame järk-järgult enam usaldada oma

südametunnistust. Täidab ju Jeesus meie südame järk-järgult Püha Vaimuga, kes õpetab meile kõike meie südame kohta ja Piibli kui meie elu juhiste kohta! Püha Vaim muudab meid ka meie otsustustes vabaks, sest meie otsused saavad siis Jumala otsusteks.

Nõnda saavad moraal ja eetika tõeliselt õitsele puhkeda alles usus Jeesusesse Kristusesse!

Aamen.